

**“FILOLOGIK KOMPARATIVISTIKA VA
TARJIMASHUNOSLIK MASALALARI”**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2025-yil, 12-13-noyabr

**“PROBLEMS OF COMPARATIVE
PHILOLOGY AND TRANSLATION
STUDIES”**
international scientific and practical conference
November 12-13, 2025

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI
UNIVERSITETI

TARJIMA NAZARIYASI VA AMALIYOTI KAFEDRASI

**“FILOLOGIK KOMPARATIVISTIKA VA
TARJIMASHUNOSLIK MASALALARI”**

mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami

2025-yil, 12-13-noyabr

THE MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND
INNOVATIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

ALISHER NAVO‘I TASHKENT STATE UNIVERSITY
OF UZBEK LANGUAGE AND LITERATURE

THE DEPARTMENT OF “TRANSLATION THEORY AND PRACTICE”

Proceedings of the International Scientific and Practical Conference titled

**“PROBLEMS OF COMPARATIVE PHILOLOGY
AND TRANSLATION STUDIES”**

November 12-13, 2025

Tashkent – 2025

UO‘K 845.711.05

KBK 133.585.3 “Filologik komparativistika va tarjimashunoslik masalalari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami. – Toshkent, 2025. – 889 b.

ISBN 978-9910-8871-6-1

Mas’ul muharrir:
Shuhrat SIROJIDDINOV
akademik

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti rektori

Tahrir hay’ati:

Nozliya Normurodova (O‘zbekiston), Zuhridin Isomiddinov (O‘zbekiston), Elizabetta Ragagnin (Italiya), Gabriela Shtoecli (Shveytsariya), Qosimboy Mamurov (O‘zbekiston), Sayed Mohamed Ahmad Korayem (Misr), Uzoq Jo‘raqulov (O‘zbekiston), Gulnoz Xalliyeva (O‘zbekiston), Yurgen Yakob Beker (Germaniya), Kemal Yavuz Ataman (Turkiya), Xurram Raximov (O‘zbekiston), Natalya Filimonova (Rossiya), Nedim Bakirci (Turkiya), Farhad Rahimi (Eron), Xayrulla Hamidov (O‘zbekiston), Elmira Adilbekova (Qozog‘iston), Sag‘inbek O‘rinboev (Qirg‘iziston), Zulxumor Xolmanova (O‘zbekiston), Mahmadiyor Asadov (O‘zbekiston), Ziyodaxon Teshaboyeva (O‘zbekiston), Dilnavoz Yusupova (O‘zbekiston), Islomjon Yakubov (O‘zbekiston), Nargiza Rashidova (O‘zbekiston), Sabohat Qahharova (O‘zbekiston), Hafiza Qo‘chqorova (O‘zbekiston,) Nigora Sulaymonova (O‘zbekiston), Dilafruz Muhammadiyeva (O‘zbekiston), Dostonbek Ahmadov (O‘zbekiston), Dilnoza Shonazarova (O‘zbekiston).

Mazkur xalqaro konferensiya materiali filologik komparativistika va tarjimashunoslikning dolzarb nazariy hamda amaliy masalalarini zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida yoritishga bag‘ishlanadi. To‘plamda turli milliy adabiyotlar, tillar va madaniyatlar o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir, adabiyotlararo aloqalar, qiyosiy-tipologik va qiyosiy-genetik tadqiqotlar, badiiy va maxsus matnlarni tarjima qilish muammolari, tarjima strategiyalari va ekvivalentlik masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, konferensiya materiallarida tarjima nazariyasining zamonaviy konsepsiyalari, tarjimon kompetensiyasini shakllantirish, tarjimoni o‘qitish metodikasi, madaniyatlararo kommunikatsiya hamda globallashuv sharoitida tarjimaning ijtimoiy-madaniy ahamiyati kabi masalalar keng yoritiladi. Ilmiy maqolalar filologik komparativistika va tarjimashunoslik sohalarida faoliyat yuritayotgan olimlar, tadqiqotchilar, doktorantlar, magistrantlar hamda talabalar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, fanlararo integratsiyani kuchaytirishga hamda nazariya va amaliyot uyg‘unligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Mualliflar qarashi va asarlar nomlaridagi imlo tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

To‘plam Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Ilmiy-texnik kengashining 2025-yil 17-dekabrda 6-sonli yig‘ilish qaroriga asosan nashrga tavsiya etilgan.

UO‘K 845.711.05

KBK 133.585.3 Proceedings of the International Scientific-Practical Conference on the topic “Problems of comparative philology and translation studies”. – Tashkent, 2025. – 889 p.

ISBN 978-9910-8871-6-1

Editor-in-Chief:

Shuhrat SIROJIDDINOV

Academician

Rector of Alisher Navo'i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature

Editorial Board:

Nozliya Normurodova (Uzbekiston), Zuhridin Isomiddinov (Uzbekiston), Elizabetta Ragagnin (Italy), Gabriela Stöckli (Switzerland), Qosimboy Mamurov (Uzbekiston), Sayed Mohamed Ahmad Korayem (Egypt), Uzok Djoraqulov (Uzbekiston), Gulnoz Khallieva (Uzbekiston), Jürgen Yakob Beker (Germany), Kemal Yavuz Ataman (Turkiye), Khurram Rakhimov (Uzbekiston), Natalya Filimonova (Russia), Nedim Bakirci (Turkiye), Farhad Rahimi (Iran), Khayrulla Hamidov (Uzbekiston), Elmira Adilbekova (Kazakhstan), Sag‘inbek O‘rinboev (Kyrgyzstan), Zulxumor Xolmanova (Uzbekiston), Mahmadiyor Asadov (Uzbekiston), Ziyodakhon Teshaboyeva (Uzbekiston), Dilnavoz Yusupova (Uzbekiston), Islomjon Yakubov (Uzbekiston), Nargiza Rashidova (Uzbekiston), Sabohat Qahharova (Uzbekiston), Hafiza Qo‘chqorova (Uzbekiston,) Nigora Sulaymonova (Uzbekiston), Dilafruz Muhammadiyeva (Uzbekiston), Dostonbek Akhmadov (Uzbekiston), Dilnoza Shonazarova (Uzbekiston).

This international conference articles are dedicated to illuminating the current theoretical and practical issues in philological comparativistics and translation studies based on the modern scientific approaches. The collection analyzes of mutual influences between different national literatures, languages and cultures; interliterary connections; comparative-typological and comparative-genetic studies; the issues of translating literary and specialized texts; translation strategies and problems of equivalence. Furthermore, the conference materials extensively cover the topics such as: contemporary concepts in translation theory, the formation of a translator competence, methodologies for teaching translation, intercultural communication and socio-cultural significance of translation in the context of globalization. The given scientific articles are intended to scientists, researchers, doctoral students, master’s students and undergraduate students who actively working in the fields of philological comparativistics and translation studies and they serve to strengthen interdisciplinary integration as well as to ensure the harmony between theory and practice.

The views expressed in the articles do not necessarily reflect those of the editorial board.

The publication was recommended by the Scientific and Technical Council of Alisher Navo‘i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature on December 17, 2025.

TÜRK MASALLARINDA HAYVAN MOTİFLERİ: GEYİK MOTİFİNİN KÜLTÜREL YANSIMALARI

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2025.12.11/PLJA1844

Эльмира Адильбекова,
Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық
қазақ-түрік университеті доценті, PhD,
Сұлтан Саният Бауыржанқызы,
Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық
қазақ-түрік университеті 3-курс студенті

Özet. Bu makalede Türk halk masallarında yer alan hayvan motiflerinin sembolik anlamları ve özellikle geyik motifinin mitolojik, kültürel ve inançsal bağlamdaki işlevleri incelenmektedir. At, kurt, tilki ve tavşan gibi hayvan motiflerinin yanında, geyik motifi masallarda hem kutsal bir varlık, hem de rehber, şifa kaynağı ve dönüştürücü figür olarak öne çıkmaktadır. Geyik, eski Türk inanç sistemlerinde doğa ve gök arasında aracı bir simge olarak kabul edilmiş; masallarda da kahramana yardım eden, yol gösteren ve koruyucu bir unsur hâline gelmiştir. Bu makale, geyik motifinin diğer hayvan motifleriyle olan ilişkisini değerlendirerek, onun Türk kültüründe taşıdığı derin anlamları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *türk masalları, hayvan motifleri, geyik motifi, mitolojik semboller, halk mitolojisi.*

Abstract. This study examines the symbolic meanings of animal motifs in Turkish folktales, focusing particularly on the deer motif and its mythological, cultural, and spiritual dimensions. Alongside motifs such as the horse, wolf, fox, and rabbit, the deer stands out as both a sacred being and a guide, healer, and transformative figure within the narrative. In ancient Turkic belief systems, the deer was seen as a mediator between heaven and nature; in folktales, it functions as a protector and spiritual helper for the hero. This article explores the deer's symbolic and cultural significance, revealing its deep-rooted place in Turkish mythology and folklore.

Keywords: *357erkez357 folktales, animal motifs, deer motif, mythological symbols, folk mythology.*

Giriş. Türk halk masalları, yüzyıllar boyunca toplumun yaşam biçimini, inanç sistemini ve doğa ile kurduğu derin ilişkiyi yansıtan kültürel bir aynadır. Bu anlatıların en dikkat çekici özelliklerinden biri, doğa unsurlarıyla bütünleşmiş olan hayvan motiflerinin sıklıkla kullanılmasıdır. Masallarda hayvanlar, yalnızca süsleyici birer unsur değil, aynı zamanda insan ruhunu, ahlaki değerleri ve yaşam felsefesini temsil eden sembolik varlıklardır. Bu yönüyle Türk masalları, insanla doğa arasındaki kadim bağı koruyarak, dinleyiciye hem eğitici hem de öğretici bir içerik sunar.

Hayvan motifleri içinde geyik, Türk mitolojik düşüncesinde en anlamlı ve derin sembollerden biridir. Geyik, Türk kültüründe yalnızca bir orman hayvanı değil, aynı zamanda kutsallığın, arınmanın, rehberliğin ve doğanın ruhunu temsil eden bir figürdür. Eski Türk inançlarında ak geyik, göksel gücü ve iyiliği; kızıl geyik ise yeryüzü ve hayatın canlılığını simgeler. Bu renk sembolizmi, Türklerin evreni gök ve yer ekseninde algılayış biçimini açıkça gösterir. Dolayısıyla masallarda

görülen geyik motifi, yalnızca bir anlatı unsuru değil, aynı zamanda mitolojik dünya görüşünün bir yansımasıdır.

Masallarda geyik, kimi zaman kahramana yol gösteren, kimi zaman onu sınavan ya da ödüllendiren bir varlık olarak karşımıza çıkar. Bu özellikleriyle geyik, hem manevi hem de sembolik bir rehberdir. Kahraman, geyiğin yardımıyla içsel olgunluğa ulaşır; merhamet, sabır, bilgelik gibi erdemleri öğrenir. Geyik, doğa ile insan arasındaki uyumun, yaşam döngüsünün ve kutsal denge anlayışının bir simgesi hâline gelir. Ayrıca Türk halk anlatılarında geyiğin konuşabilmesi, sihirli güce sahip olması veya insanla iletişim kurabilmesi gibi özellikler, onun doğaüstü niteliklerini ortaya koyar.

1. **Türk Masallarında Hayvan Motifleri.** Hayvan motifleri, Türk halk masallarında derin sembolik anlamlar taşıyan ve önemli işlevlere sahip olan unsurlardır. Bu motifler, masalların karakterleriyle etkileşime girerek, hikayenin gelişimine ve temasının pekişmesine katkıda bulunmaktadır. Birçok kültürde olduğu gibi, Türk masallarında da hayvanlar insan özellikleri ve duyguları ile özdeşleştirilir ve bu sayede masalların derinlik kazanması sağlanmaktadır.

Türk halk masallarında hayvan motifleri, masalların kahramanlarına yardımcı olma işleviyle önemli bir rol oynamaktadır. Kahramanlar, genellikle masallarda karşılaştıkları zorlu engellerle mücadele etmektedir ve bu engelleri aşabilmek için hayvanlar tarafından yönlendirilir veya desteklenmektedir. Bu motifler, kahramanların güçlü yanlarını ortaya çıkarmak, onlara ilham vermek ve masalların temasını güçlendirmek için kullanılmaktadır.

Örneğin, kurtlar cesaret ve dayanıklılığı temsil etmektedir ve masallardaki kahramanlar genellikle bu özellikleri hayvanlardan öğrenmektedir. Bir kurt, masalın kahramanına karşı çıkabilecek tehlikeleri belirlemektedir veya tehlikeli bir durumda ona yardım etmektedir. Bu durumda, kahraman, kurdun cesaretinden ve dayanıklılığında ilham alarak, kendi iç gücünü bulur ve zorlukları aşar [Arslan, 2023].

Tilkiler ise kurnazlık ve zekayı simgelemektedir. Masallardaki kahramanlar, tilkilerin hilebaz taktiklerinden ve kurnazlığından etkilenerek, zorluklarla başa çıkmak için benzer stratejiler geliştirmektedir. Bir tilki, kahramana farklı bir bakış açısı sağlamaktadır veya zorlu bir durumda ona 358erkez bir çözüm önerir. Kahraman, tilkinin zekasından ilham alarak, sorunları çözmek için yeni yollar bulur ve sonunda başarıya ulaşmaktadır [Ölçer, 2019].

Hayvan motiflerinin kahramanlara yardımcı olma işlevi, masalların derinliğini ve etkisini artırmaktadır. Bu motifler, kahramanların gelişimini destekler, onların içsel güçlerini keşfetmelerine yardımcı olmaktadır ve masalların temasını güçlendirmektedir. Ayrıca, dinleyicilere cesaret, dayanıklılık, kurnazlık ve zeka gibi önemli erdemleri öğretir ve onlara ilham vermektedir.

Hayvan motifleri, Türk halk masallarında sıkça karşılaşılan temel unsurlardan biridir ve masalların ana temasını pekiştirmede kilit bir rol oynamaktadır. Bu motifler, genellikle insan karakterlerinin özelliklerini yansıtarak, masalların teması üzerinde derinleştirici bir etki bırakmaktadır. Bu sayede, masalların anlatımı daha zengin ve etkileyici hale gelir.

Örneğin, kurtlar genellikle kurnazlık ve hızı temsil etmektedir. Bir kurt, masalın kahramanına zorlu bir görevde yardımcı olurken, aynı zamanda kurnazlık ve hızla bu görevin üstesinden gelir. Kurtlar, masalın temasını pekiştirerek, dinleyicilere başarının ancak kurnazlık ve hızla elde edilebileceğini öğretmektedir.

Tavşanlar ise tembellik ve saflığı simgelemektedir. Bir tavşan, masalın kahramanı için bir engel oluşturmakta veya zorlu bir durumda ona yardımcı olmaktadır. Ancak, tavşanın tembelliği ve saflığı, kahramanın başarıya ulaşmasını engeller ve masalın temasını derinleştirmektedir. Dinleyicilere, tembelliğin ve saflığın başarıya ulaşmanın önündeki engeller olabileceğini öğretmektedir.

Bu motifler, masalların anlatımında güçlü bir sembolizm sağlamaktadır ve dinleyiciye mesajlar iletmeye yardımcı olmaktadır. Hayvanların insan karakterlerini temsil etmesi, masalların evrensel temasını vurgulamaktadır ve dinleyicilere derin öğretiler sağlamaktadır. Bu sayede, masallar sadece eğlenceli hikayeler değil, aynı zamanda insan yaşamının derinliklerine dair önemli birer ders kitabı haline gelmektedir [Atan, 2008].

Üçüncü olarak, hayvan motifleri masalların kültürel ve toplumsal bağlamını yansıtmaktadır. Türk halk masallarında sıkça yer alan hayvanlar, Türk kültüründe önemli bir yer işgal etmektedir ve toplumun değerlerini, inançlarını ve yaşam tarzını yansıtmaktadır. Örneğin, kurtlar genellikle Türk mitolojisinde güç ve kahramanlığın sembolü olarak görülürken, kuşlar genellikle özgürlük ve huzurun simgesi olarak 359erke edilmektedir. Bu motifler, Türk toplumunun doğa ve çevre ile olan ilişkisini ve insanların doğaya bakış açısını yansıtmaktadır.

Bu bağlamda, hayvan motifleri Türk halk masallarında önemli bir yer işgal etmektedir ve masalların anlamını, işlevini ve derinliğini arttırmaktadır. Bu motifler, masalların karakterlerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır, ana temayı pekiştirmektedir ve kültürel bağlamı yansıtarak topluma mesajlar iletmeye yardımcı olmaktadır.

At motifi. Masalarda at çeşitli özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Masallarımızda geçen atlar düşünebilen, konuşabilen, uzak mesafeleri çok kısa zamanda aşabilen, uçabilen, olağanüstü özelliklere sahip hayvanlardır. Kehanette bulunabilen ve eti yendiğinde sağaltma özelliğine sahip olan atlar aynı zamanda sihirlidir. Olağandışı yerlerde ve gölde yaşayan, denizden çıkan at motifleri masallarımızda yer alan diğer motiflerdir.

At, kahramandan önce tehlikeleri sezen ve kahramanı uyararak ona akıl veren yardımcı hayvandır. Bunun gibi diğer bazı hayvanların da masalarda insanlarla konuştuğu görülür. Bu durum eski Türk inanışlarıyla ilgilidir. Türklerin eski inançlarına göre de hayvanların, insan ile konuşma yeteneği bulunmaktadır. Konuşan at aynı zamanda kahramana zor durumda yardım eden yardımcı attır. Yardımcı at motifi masalarda en çok işlenen at motifidir.

«Çoğu kez hayvan, insanın hayatına konuşarak karışır [...] Karşılıklı sohbetlere ve insanların hayvanların dillerini öğrenme olanağı ve hayvanların insanların dilleriyle konuşma olanağı olduğuna gerçekten inanılmıştır [...] Bunda başarılı olanlar hiç kimseye, özellikle kadınlara açıklamamaları gereken büyük bir sırrı öğrenmiş olurlar, çünkü aksi durumda ölümle karşılaşılır» [Roux, 2002: 217].

Altın Kuş adlı Kırgız masalında, bahçelerinde babasının yiyerek gençleştiği elmayı çalan kuşu aramaya giden küçük oğlanın atı, yol üzerinde: «Sola gidenin kendi, sağa gidenin atı ölür» diye kara bir yazı olan taşın yanına geldiklerinde dile gelip: «Ölürsem ben öleyim, sağ tarafa gidiver.» diyerek kahramana yol gösterir. Çocuk, konuşan atının yol göstericiliğine uyarak sağ tarafa gider ve bir ormana geldiğinde karşısına bir kurt çıkar ve atı yer. Kurt, ağaca saklanan çocuğun yanına gelerek, ağlamamasını, kendisine yardım edeceğini söyler [Kebekova-Tokombayeva, 1978: 88].

Kurt motifi. Kurt diğer halk anlatılarında olduğu gibi masallarda da güçlü, dayanıklı ve kudretli bir hayvandır. Vahşi hayvanlar içinde en heybetli olan kurt iyi bir avcı olarak masallardaki yerini korur. Kurt aynı zamanda masallarda yardımcı ve konuşan hayvandır. Yardımcı kurt motifinin yer aldığı bazı masallar şu şekildedir: Bitle Pire adlı masalda pirenin ölmesi üzerine bit saçını başını yolmaya başlar. Bunun üzerine dostları onun derdine ortak olurlar. Bu arada kurt da derisinden çıkarak bu acıyı paylaşır [Sakaoğlu, 2002: 274].

Yarım Horoz adlı masalda ise kurt, horoza yardım etmektedir.» Yarım horoz az sonra kendini katır damında bulur. Hemen karnındaki aç kurdu çıkarır. Kurt katırları yer. Yarım horoz da buradan kurtulur.» [Özçelik, 1993: 376].

Padişahın üç kızı adlı masalda kurt parçalanmış oğlanın parçalarını bir araya getirir ve 360erkez götürerek iyileştirir [Sakaoğlu, 2002: 272].

Kurdun parçalanmış insanı doktora götürerek iyileştirmesi motifinde, kurdun kutsal sayılan özelliklerinin öne çıkması söz konusudur. Günümüzde kurt ile ilgili inanmalar sürmektedir. Kurdun kutsal bir varlık olarak düşünülmesiyle, insanı iyileştirmesi motifi arasında bir bağ vardır.

Bozkurt Masalı'nda yaşlı bir kurt av avlamak için bir yol kenarında bekler. Yaşlı kurt, kızıl kurda, kara kurda rastlar, onların yardımını 360erke etmez. Daha sonra Bozkurt'a rastlayan yaşlı kurt, onun yardımını 360erke eder. Bozkurt bir eşek ve yavrusunu avlayıp yaşlı kurda verir.

«Hah.., şimdi aradığımı buldum, der ve ikisi birlikte yola çıkarlar, bir yolun kenarına varıp otururlar. O sırada, bir ihtiyar kadın yanında eşek ve yavrusu ile kirmen eğirerek gelir. Bozkurt, sıçradığı gibi, bir solukta eşeği parçalayıverir. Bunu gören kadın, bari yavrusunu kurtarayım der. Ama bir de bakar ki o da parçalanmış duruyor. Kadın, başlar feryat edip ağlamaya. Bozkurt, diğer kurdun yanına giderek 'Arkadaş, işte eşek, iste yavrusu. Hangisini istersen istediğinden ye' der ve oradan ayrılır. [Alptekin, 1991: 57].

Masalda Türk folklorunda ayrı bir öneme sahip olan Bozkurt'un kudreti vurgulanmaktadır. Yaşlı kurt en iyi avlanan kurdun Bozkurt olacağını bildiğinden ona güvenir ve onunla gider.

Kurdun gücün kuvvetin simgesi olduğu diğer eserler Orhun Kitabeleri ve Dede Korkut Hikâyeleri'dir.

Orhun Kitabeleri'nde de kurt geçmektedir: «Tanrı kuvvet verdiği için babam Kağan'ın askeri kurt gibi imiş, düşmanı koyun gibi imiş» [Ergin, 2000 12] ifadelerinde kurt gücün kudretin simgesi olması dolayısıyla benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Kuş motifi. Kuşlar özellikle masallarda yardımcı hayvan motifi içerisinde. Efsanelerde aslı insan olan kuş motifi masallarda yerini yardımcı kuşa bırakır. Yardımcı kuş, kahramana yardım eder

ve onu sıkıntıdan kurtarır. Masallarda farklı özelliklerle donatılmış bütün kuşlar kahramanın iyiliği için çalışır. Kuş, incelenen masallarda önde gelen hayvanlar arasındadır. Masalların büyük bir kısmında belli bir kuş türü değil, sadece bir «kuş» olarak geçmektedir. Yardımcı kuş motifini içine alan bazı masallar şu şekildedir:

Sırma Saç Masalı’nda kuş, kahramana tüyünü verir ve sıkıştığında kendisini yardıma çağırmasını söyler: «Eti alıy guşa yedüriy, su içüriy. Kuş diriliy. Kuş deyiy ki, ‘Ey padişah oğlu! Sen belen nere gidiysen?’ [...] ‘Sen belen nere gidiysen?’ [...] ‘Sıra saçı getüreye gidiyem’ deyiy. ‘Eyvah!... Seni ölüm yoluna gönderiyler. Al bu tüyümden bir tüy. Başın dara geldiği zaman bunu tütüzdür. Ben de sonra yardıma gelürem» [Seyidoğlu, 1999: 372].

Karakulak Masalı’nda kahraman yakaladığı kuşların verdiği nasihatler sayesinde işlerini yoluna koymaya çalışır: «Deyiyler ki, ‘Sen ikimizi de ceben koy. Biz saha orda sölerük gerekeni’ Olan guşların ikisini de goynuna goyuy, gidiy şhere’ Guşlar oğlana talimat veriyyler. Deyiyler ki, ‘Milleti sesle, bele bele et» [Seyidoğlu, 1999: 427].

Alabalık Masalı’nda iki kardeş üvey annelerinin kendilerini öldüreceğini kargadan öğrenirler ve onun öğütleriyle üvey annelerinden kurtulurlar. «Üvey anne çocukların babalarına İnsan eti çok tatlı, demiş, gel yarın çocukları kesip de yiyelim’ der. Masal 361erke, adam razı olur. Ertesi günü kadın çocuklara ‘Gidin su getirin’, demiş, başınızı yıkayacağım. Ellerine yağ ile ekmek 361erkez. Suya göndermiş. Yolda giderken kız, kardeşine ‘Ekmeği su zavallı kargalara verelim, biz nasıl olsa buluruz’, demiş. Erkek kardeşi razı olunca, ekmeği kargalara vermişler. Karga ekmeği yedikten sonra: ‘Sizi ananız kesecek, demiş eve dönüp sabunu, orağı alın, kaçın! ... Üvey ananız sizin peşinize düşecek... Orağı atın! Her yer dikenlik olur, 361erk tutamaz. O uğraştığı sırada siz de kaçarsınız. Çocuklar hemen eve dönmüşler. Orağı ve sabunu alarak kaçmağa başlamışlar. Kadın bunların kaçtığını anlamış, peşlerine düşmüş. Biraz sonra da yetişmiş. Çocuklar orağı atmışlar. Her taraf dikenlik olmuş, kaçmışlar. Fakat kadın uğraşa uğraşa dikenlikten kurtulmuş, bunlara yaklaşmış. Bu sefer çocuklar sabunu atmışlar. Arkaları deniz olmuş, kadın kalmış, çocuklar da kurtulmuşlar.» [Tezel, 1971: 14-19].

Tilki Motifi. Tilki motifi, Türk halk masallarında sıkça karşılaşılan ve derin sembolik anlamlar taşıyan önemli bir motif olarak öne çıkar. Tilki, genellikle kurnazlık, zekâ ve hilekarlık gibi özelliklerin sembolü olarak 361erke edilir ve masalarda bu özellikleriyle öne çıkar. Masalların kahramanları genellikle tilkilerle karşılaşmaktadır ve bu karakterlerle etkileşime girerek önemli dersler öğrenmektedir [Sayar, 2013]. Tilki motifi, genellikle kurnazlık ve zekâ konularına vurgu yapar. Masalarda, tilkiler genellikle kurnazlık ve zekâlarıyla tanınır ve bu özellikleriyle zor durumlardan kendi akıllarıyla çıkmaktadır. Tilki karakterleri, genellikle kahramanların karşısına çıkan engelleri aşmalarına yardımcı olmaktadır ve onlara farklı bakış açıları sunarak, problemleri çözmelerine yardımcı olmaktadır. Bu masallar, genellikle kurnazlığın ve zekânın gücünü vurgulayarak, dinleyiciye yaşamın zorluklarını aşma konusunda ilham vermektedir. Tilki motifi ayrıca, masalların ana temasını pekiştirmektedir ve derinleştirmektedir. Tilki, genellikle masalların kahramanlarıyla birlikte hareket etmektedir ve onlara farklı bakış açıları sağlamaktadır. Bu

karakterler genellikle kurnazlık ve zekâlarıyla zor durumların üstesinden gelmektedir ve kahramanlara değerli dersler öğretmektedir. Tilki karakterleri, genellikle masalların ana temasını pekiştirmektedir ve dinleyicilere önemli bir öğreti sunmaktadır [Alptekin, 1999]. Bu bağlamda, tilki motifi Türk halk masallarında önemli bir rol oynamaktadır ve kurnazlık, zekâ ve problem çözme gibi temel değerlere vurgu yapar. Bu masallar, genellikle kahramanların zorlu kararlar vermesini 362erke zorlu engelleri aşmasını anlatarak, dinleyiciye önemli bir öğreti sunmaktadır. Tilki'nin kurnazlığı temalı masallar, Türk halk masallarının önemli bir alt türünü oluşturmaktadır ve kurnazlık, zekâ ve hilekarlık gibi kavramlara vurgu yapmaktadır. Bu masallar, genellikle tilkinin kurnazlığıyla öne çıkan karakterlerle ve tilkinin hileleriyle dolu olaylarla doludur. Masalların kahramanları genellikle tilkiyle karşılaşmaktadır ve onun kurnazlığından dersler öğrenmektedir. Tilki'nin kurnazlığı temalı masallar, genellikle kahramanların zorlu durumlarla karşılaştığı ve tilkinin zekâsıyla bu durumları aştığı olayları anlatmaktadır. Tilki karakteri, genellikle kahramanlara karşı zorlu engeller çıkarır ve onları kurnazlık ve zekâlarıyla alt etmeye çalışır. Bu masallar, genellikle kahramanların tilkinin hilelerinden nasıl kurtulduklarını ve kurnazlığın gücünü anlatarak, dinleyicilere yaşamın zorluklarını aşma konusunda ilham vermektedir. Tilki'nin kurnazlığı temalı masallar aynı zamanda kurnazlık ve zekâ konularına da vurgu yapmaktadır. Masallarda, tilkiler genellikle kurnazlık ve zekâlarıyla tanınır ve bu özellikleriyle zor durumlardan kendi akıllarıyla çıkmaktadır. Kahramanlar, tilkinin kurnazlığını ve zekâsını kullanarak onun hilelerinden kurtulmaya çalışırken, dinleyicilere zorlu durumlarla başa çıkma konusunda önemli dersler öğretmektedir [Alptekin, 2018].

2. **Türk kültüründe geyik.** Geyik Türk kültüründe çok erken devirlerde bir hayvan-ata, tanrı veya tanrıça olarak karşımıza çıkmaktadır. Ak geyik tanrı sayılırdı. Tanrı olarak 362erke edilmediği belirli dönemlerde de Gök Tanrısına beyaz geyik kurban edildiği anlaşıyor. Al veya kahverengi geyikler 362erkez362 unsuruna işaretle, olumsuz şeylerin simgesi 362erke edilirdi [Çoruhlu, 2007: 292]. Beyaz geyik daha kutsal görülmüş, gök ile ilişkilendirilmiş ve dişi olarak 362erke edilmiştir. Kızıl geyik ise yeryüzünün ruhudur. Ayrıca kutsal dağdaki ölümsüzlük otundan yediği ve böylece ölümsüz olduğuna inanılır. Boynuzları ise hayat ağacını sembolize etmektedir [Dalkesen, 2015: 62]. İlahi hayvanlar, 362erkez362ic yaratıklar, yarı insan yarı hayvan varlıklar totemizmin ortaya çıkardığı inancın bir sonucudur. Herhangi bir hayvan bireyin veya ailenin totemi 362erke edilebilir. Çoğu zaman hayvandaki güç ve yeteneklerin kendisine geçmesini isteyen insan bu hayvanın biçimini yaparak üzerinde taşımış bazen de at veya araba koşumlarını süslemiştir. Geyiğin Türk kültüründe bir süsleme unsuru olarak sık kullanılışının nedenleri bunlardır [Diyarbakirli, 1972: 115-117]. Genellikle iyilik getiren bir figürdür, efsanelerde zorlukların aşılmasına yardım eder, maddi ve manevi yol gösterici rolündedir. Merhameti ve koruyuculuğu ile ön plana çıkar. Ayrıca şamanı Tanrıya ulaştıran aracı hayvanlardan biridir. Şaman öte dünyalar arasındaki yaptığı yolculuklarda geyikten yardım alır. Şaman giysilerinin en önemli bölümünü de geyik postu veya boynuzunun kullanıldığı giysiler oluşturmaktadır. Şamanın koruyucu ruhu olarak görüldüğünden giysi, başlık ve davulunda kullanılmıştır [Çoruhlu, 2000: 142].

Moğol ve Tatarlarda geyik, yol gösterici olarak bilinmektedir. Geyiğin yol göstericiliği ile ilişkili olarak Hun ordularına bir dişi geyiğin yol gösterdiği de aktarılır. Kuman ve Moğol türeyiş destanlarında da geyik ata miti görülmektedir [Alsan vd., 2020: 217]. İskitler ise geyiği tılsım hayvanı olarak kullanmışlardır. Orta ve İç Asya’da geyiğin sonsuzluğun veya ölümsüzlüğün bir sembolü olması, erken devirlerden itibaren görülmektedir. Göktürk devrinde de benzer şekilde ölümsüzlüğü simgelemektedir [Esin, 1978: 39]. Telengit avcıları arpa unundan yaptıkları hamur ile geyik figürleri yaparak ormana bırakır ve orman ruhunun bunları canlandırarak geyik sürülerini çoğaltıp av hayvanlarını arttıracasına inanırlar. Yenisey kabileleri ise insanların yer altına ren geyiğine binerek gideceği inancını taşırlar. Buryatlar’da çocuğu olmayan kadınlar, çocuk sahibi olma dileğiyle geyiklerin boynuzlarına çaput bağlamaktadır [Çınar, 2016: 179-182].

Tarih öncesi Akdeniz Uygarlığında geyik bir hız sembolüdür. Bunun yanı sıra soyluların av hayvanı olarak ta bilinir. Asurlularda avlanma ve kurban ile ilişkilendirilir. Yunan Sanatı’nda ise Artemis’e kurban edilen av hayvanıdır [Brandt, 2005: 140]. Anadolu kültüründe de geyik kültü ile ilgili benzer inanışlarla karşılaşmaktayız. Kalkolitik Çağ’a tarihlenen Norşuntepe duvar resminde, Güvercinkayası ve Aslantepelerinde geyik figürlerinin kült anlamları dışında, tabiatta bir av hayvanı olarak tasvir edildikleri görülür. Bu durum Erken Tunç Çağı Alacahöyük kral mezarlarında değişir. Buradaki geyik tasvirleri, geyik kültü ile ilişkilidir. Geyik tasvirli sistrumlar, güneş kursları ve metal heykelcikler, birer tanrı simgesidir. Hitit kültüründe de İskit kültürüne benzer şekilde geyik insanlara uğur getiren ve iyilik yapan bir varlık olarak görülür [Uzun, 2019, 80-81]. Yakın Doğu uygarlıklarında da geyiğin özellikle av hayvanı olarak tasvir edildiği çok sayıda eser bulunur. Anadolu’da üretildiği düşünülen Sasani Dönemine ait gümüş yaldızlı bir tabakta bir kralın geyiğin sırtına atlayarak onu öldürmeye çalıştığı görülür [Windfuhr, 2006: 54, figure 8].

Yüzeysel kazıma ile şekillendirilen geyikli taşlar, bu inanışların taş yüzeyindeki yansımalarıdır. Kuş gagalı, iri gözlü, büyük boynuzları ile geyik tasvirleri, taş yüzeyine gökteki bir veya birkaç irili ufaklı daire motifine doğru uçar vaziyette diyagonal yerleştirilirler [Şekil, 1]. Geyiklerin gövdeleri birbirini örtmeyecek şekilde oyulmuştur. Bu daire motifleri güneş veya ay sembolü olarak yorumlanabilir. Geyiklerin yukarıya doğru yükselişi, Şamanist inançtaki ‘uçan geyik’ motifi ile ilişkilendirilir [Champouillon, 2012: 8]. Bu geyikler, ölen savaşçının öbür dünyaya olan yolculuğunda ona rehberlik eden, yol gösteren, koruyucu ve yardımcı bir ruhtur. Geyikli taşlar atalara adanmış kült alanlarında bulunur. Bu taşlar, güneşe adanmışlık veya boy ileri gelenlerinin yüksek statülerini işaret eden semboller olarak yorumlanırlar [Tabaldiev, 2006: 100].

Geyik, Türk kültüründeki efsanelerde yol gösterici ve kahramanlara yardımcı olan önemli bir totem olarak yerini alır [Mülayim, 1994: 178]. Bu efsanelerde yalnız geyikler insanlara yardımcı olmaz. İnsanlardan yardım dileyen geyikler de vardır. Bir anlatıya göre «Yavrusu yürüyemeyen bir geyik, bir yiğitten yardım diler. İlaç hazırlayarak anne geyiğe veren yiğidin yardımıyla, yavru geyik iyileşir. Sonrasında anne geyik bu yiğide türlü iyiliklerde bulunur.» [Ögel, 2010 b: 104]. İskitlerin ise Maoteis civarında sisler içinde kaybolmuşken, bir geyiği takip ederek kurtuldukları anlatılır [Yılmaz, 2014: 29].

3. **Masallarda Geyik.** Halk anlatmalarında geyik, olağanüstü özelliklere sahip bir hayvandır. İnsanlar, hayvanların içgüdüsel özelliklerinden kaynaklanan koku alma, yön bulma ve doğal afetleri önceden haber verme gibi yeteneklerini olağanüstü özellikler olarak 364erke eder.

Türeyiş, yol göstericilik ve şekil değiştirme gibi fonksiyonlar geyiğin olağanüstü fonksiyonlarıdır. Masallarda geyik, sihirli ve konuşan motifleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Üç Bacı masalında, Nurşen Hanım’ın sihirli ceylanı, oğlanın duâsı neticesinde bir anda eve vardığı görülür.

«Bu çocuk, gene geliyor, abdestini alıyor, namazını kılıyor, duâsını okuyor, o sözleri söylüyor, bu çıkıp geliyor. Çocuk geliyor, hemen yüksüğü yalıyor. Arap çıkıyor, bunu alıp getiriyor. Eve geliyor, bakıyor ki: tazi da gelmiş, ceylan da gelmiş ama hiç birisi ne oynuyor, ne konuşuyor.» [Şimşek, 2001: 218].

Cin Pulat masalında, Cinpulat’ın canı bir tepedeki geyiğin karnında bulunan tavşanın karnındaki üç yumurtanın içindedir [Sakaoğlu, 2002: 418-421].

Bir diğer sihirli geyik motifine göre geyiğin bir boynuzundan yağ, bir boynuzundan bal akmaktadır [Arslan, 1994: 38].

Geyik masallarda konuşabilen bir hayvandır. Geyiğin konuştuğu bir masal örneğinde geyik, dile gelerek kuyudaki yunus balığının karnındaki ablası ile konuşmaktadır [Kılınç, 2001: 78]. Yardımsever ve iyileştirici özelliği olan geyiğin bazı halk anlatılarında kendisinin insanlardan yardım dilediği görülür. Söz konusu motifle ilgili bir efsane şu şekildedir: Yavrusu kötürüm olan bir geyik, kimsesiz bir yigide gelir ve ondan kötürüm yavrusu için ilaç ister yigit de gerekli ilacı verir ve yavru iyileşir. Bundan sonra da geyik yigide çeşitli iyilikler yapmağa başlar [Ögel, 2002: 104].

Hz. Muhammed’in [S.A.V] mucizelerinden birinin elemanı geyiktir. Geyik, bir mucize sonucu doğruluğu nedeniyle Müslümanlığın yayılışında önemli bir rol oynamıştır. Geyiğin bu rolü İslamiyet öncesinin Budist tasavvurlarıyla birleştirilerek bir kutsiyet kazanmış, İslamiyet’ten önce olduğu gibi avlanması yasaklanmıştır [Çoruhlu, 1995: 41].

Proben’de yer alan Altın Mergan masalında, karısının isteğiyle geyikleri avlayan Altın Mergan’ın karısı, geyik avının cezası olarak periler tarafından kaçırılır [Çagatay, 1988: 165] Masalda geyik avlayan avcı cezalandırılmıştır.

Geyik avının getirdiği uğursuzluğa dikkat çeken bir başka masal şu şekildedir:

Şah Behram’ın sevgilisi Dilaram’la birlikte çıktıkları avda tek hamlede bir geyiği dört ayağından birden vurur ve beraber gittikleri ikinci avda ikisinin birden üstü toprak gibi görünen suya batıp boğulurlar [Çagatay, 1988: 165].

Gül Peri Masalı’nda Gülperi adlı genç kız dilediğinde geyik kılığına girebilmekte ve avcılarını yaşadığı köşke kadar sürükleyebilmektedir.

Masalın kahramanı, «meraktan geyik avına gider [...] bakar ki dağdan doru bir güzel geyik gelir ki her bir tüyleri birer renkte. Şehzade mail olur, arkasına düşer tutamaz. Bir ok atar, geyik oku ağzına

alır, gider» Kahraman, geyiğin peşinde gider ancak hayvan kaybolur. Sonunda ulaştığı bir köşkte güzel bir kız onu karşılar. Kahraman, kıza başına gelenleri anlatır, kız «geyik kıyafetine girer, gelir. Şehzade şaşırır, hemen silkinir yine kız olur» ve şöyle der: «O geyik ben idim, benim adım Gülperi'dir. Oraya gezmek için gittim, sen beni vurmak istedin, ben de seni buraya kadar getirdim. Benim işime karışmazsan benimle otur» [...] Gündüzleri Gülperi hayvan kıyafetine girer, gezer, akşam olur yine gelirmiş. Bir gün kahraman, kıza gündüzleri nerede gezdiğini sorunca, hem kız hem de yaşadıkları köşk kaybolur [Radloff, 1998: 255].

Masaldaki geyik motifi, yukarıda söz edilen menkıbelerdeki geyik motifiyle benzerlikler taşımaktadır. Gül Peri adlı masalın kahramanı, menkıbelerde söz konusu olduğu gibi, geyik avına çıktığında kendisine yol gösteren bir geyiğe rastlamaktadır.

Alabalık Masalı'nda ablasının uyarılarına kulak asmayan oğlan yasak sudan içince hemen bir geyiğe dönüşür. «Oğlan susamış. Kız da, kardeşi her su istediği zaman bu suları içme, köpek olursun! Bu sudan içme, geyik olursun! Demiş ama kardeşine hiç laf dinletememiş. Nihayet çocuk bir 365erkez365i su içmiş, derhal geyik olmuş. Kız çaresiz kalmış, Geyik kardeşi ile epeyce gitmişler. Akşam olmuş, kız ağaca çıkararak yatmış. Geyik kardeşi de ağacın dibinde yatıyormuş. Sabah olunca Hakanın oğlu civarda ava çıkmış. O ağacın altından geçerken yukarı bakmış, güzel bir kız görmüş. Fakat yukarı çıkmak da, aşağı inmek de çok zormuş. Kız inmemiş. Nihayet şehzade ağacı kesmeleri için emir 365 erkez. Adamlar hemen ağacı kesmeğe başlamışlar. Akşam olduğu halde ağacı kesememişler. Sabah tekrar gelip kesmek üzere gitmişler. Hemen geyik ağacı yalamış ağaç eski haline gelmiş» [Tezel, 1971: 14-19].

Masalda yasaklanmış sudan içen çocuk geyiğe dönüşmüştür. Çocuğun geyiğe dönüşükten sonra çeşitli kerametler göstermesi dikkat çekicidir. Geyik halk anlatmalarında, halk hekimliği unsuru olarak da yer almaktadır. Özellikle geyik sütü hastayı iyileştirmede yardımcı bir unsurdur. Yine süttten başka geyik ciğeri ve yüreği de tedavi etme özelliği göstermektedir.

Keloglan ile Padişah Kızı masalında, hasta olan padişah, Keloglan'ın getirdiği geyik sütünü içince iyileşir.

«Keloglan, geyiklerin olduğu yere varıyor. Sütlerini sağıyor, ondan sonra sisenin azgını gapıyor, Keloglan geliyor, diyor kine öteki enisdelerine:

«Ben, gayımbabamın derdine derman buldum. Gelin sizin gollarınıza birer möhür vuracâm,» diyor. Keloglan, bunnarın gollarına birer tane möhür vuruyor. Ondan sonra, sisiye alıp hep barabar gayınbabalarının yanına götürüyorlar, buna içiriyorlar. Bir müddet sonra gayımbabaları üyü oluyor.» [Şimşek, 2001: 245-246].

Geyik sütünün hastalıklara şifa olması, sağaltıcı niteliğinin bulunmasının Şamanizm'in halk inanışlarına etkisi olduğu düşünülebilir. Geyik sütünün Şamanizm'de de farklı ve önemli bir yeri vardır. Güçlü şamanların, şaman olma esnasında maralların yani geyiklerin sütünü emdiklerine inanılır.

Bu motifte geyiği, besleyen, büyüten, iyileştiren niteliklere sahip olduğu görülür. Beslemek işi doğada, kendi doğal salgısı nedeniyle anneye hastır. Bu motifin düşündürdüğü en belirgin şey geyiğin

bir hayvan ana olmasıdır. Geyiğin bir hayvan ana olarak algılandığını Anadolu’daki «Geyik ana» efsanelerinden anlıyoruz.

Sonuç. Türk halk masallarında yer alan geyik motifi, çok katmanlı anlamlar taşıyan ve Türk kültürünün derin inanç yapısını yansıtan önemli bir semboldür. Geyik, hem masal kahramanının yolculuğunda rehberlik eden hem de halkın doğa ile kurduğu manevi bağı temsil eden bir figür olarak öne çıkar. Bu motifin masallardaki varlığı, Türklerin doğayı yalnızca fiziksel bir çevre olarak değil, ruhsal ve kutsal bir varlık olarak gördüklerinin göstergesidir. Geyik, bu anlayışın en zarif ve anlamlı yansımalarından biridir.

Masallarda geyiğin olağanüstü güçlere sahip olması konuşması, dua ile ortaya çıkması, şifa vermesi ya da insanlara yol göstermesi onun mitolojik kökenlerine işaret eder. Eski Türk ve Altay inanışlarında geyik, ruhların rehberi ve şamanın koruyucu hayvanı olarak görülmüştür. Bu özellik, masalarda da yaşamaya devam eder; kahraman, geyiğin yardımıyla kötülüklerden korunur, doğru yolu bulur ve nihayetinde manevi olgunluğa ulaşır. Geyik böylece yalnızca bir masal karakteri değil, aynı zamanda ahlaki ve ruhsal öğretinin taşıyıcısı hâline gelir.

Türk masallarındaki geyik motifinin önemi, onun farklı coğrafyalarda ve dönemlerde de aynı sembolik anlamı korumasında yatmaktadır. Bu durum, Türk halkının tarih boyunca doğaya duyduğu saygının, kutsal hayvan anlayışının ve ruhsal bilincinin bir sürekliliğe sahip olduğunu gösterir. Geyik, Türk kültüründe hem yaşamın hem ölümün, hem doğanın hem de insanın iç dünyasının bir sembolü olmuştur.

Sonuç olarak, geyik motifi, Türk masallarında yalnızca bir anlatı figürü değil, aynı zamanda insanla doğa arasındaki kutsal bağı hatırlatan, geçmişle bugünü birleştiren kültürel bir köprü işlevi görür. Bu motif, halkın kolektif hafızasında doğanın sesi, saflığın sembolü ve maneviyatın rehberi olarak yaşamaya devam etmektedir.

Kaynakça

1. Alptekîn, A. B., & Şimşek, E. (1990). Türk destanlarının motif yapısı. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 197–254.
2. Alsan, Ş., & Akın, S. (2020). Türk kültür ve sanatında geyik sembolizmi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 45, 215–226.
3. Arslan, T. E. (2023). Doğu’dan Batı’ya masalın serüveni: Dünya masalları (2 cilt). Nobel Kültür Yayınları.
4. Atan, N. (2008). Tilki ile yılan metninin göstergebilimsel çözümlemesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 221–245.
5. Brandt, O. (2005). Deer, lambs and water in the Lateran Baptistery. *RAC*, LXXXI, 131–156.
6. Çağatay, S. (1988). Türk halk edebiyatında geyiğe dair bazı motifler. *TDAY Belleten*, 1956, 153–177.
7. Çınar Kahraman, A. (2016). Bozkır kültür çevresinde geyik inancı ve geyik kurbanı. *Tarih ve Gelecek*, 2(1), 178–189.
8. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. *Kabalıcı Yayınevi*.

9. Çoruhlu, Y. (2007). Erken devir Türk sanatı: İç Asya’da Türk sanatının doğuşu ve gelişimi. Kabalcı Yayınevi.
10. Dalkesen, N. (2015). Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk kültüründe geyik kültürü. Milli Folklor, 106, 59–67.
11. Mülayim, S. (1994). Kuzeyde geyik kültü ve hayvan üslubunun doğuşu. Sanat Tarihi Dergisi, 7(7), 163–184.
12. Ögel, B. (2010a). Türk mitolojisi I. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
13. Özçelik, M. (1993). Afyonkarahisar masalları üzerine bir araştırma (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
14. Radloff, W. (1994). Sibirya’dan I–II–III–VI. MEB Yayınları.
15. Roux, J. P. (2002). Türklerin ve Moğolların eski dini. Kabalcı Yayınevi.
16. Sakaoğlu, S. (2002). Gümüşhane ve Bayburt masalları. Ankara.
17. Şimşek, E. (2001). Yukarı Çukurova masallarında motif ve tip araştırması I–II. Kültür Bakanlığı Yayınları.
18. Şimşek, E. (2003). Bilmeceler. Türk Dünyası Ortak Edebiyatı / Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, Cilt 3, 222–250.
19. Seyidoğlu, B. (1999). Erzurum masalları. Erzurum Kitaplığı Yayınları.
20. Tabaldiev, K. (2006). Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk sanatı ve kültürü. In Prof. Dr. Nejat Diyarbekirli’ye Armağan (pp. 99–102). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
21. Tezel, N. (1971). Türk masalları (II. Cilt). MEB.
22. Ölçer, M. (2019). Türk ve Kore hayvan masallarının karşılaştırılması. Kare, 7, 1–39.
23. ATAMAN, K. Y., & YUSUPOVA, D. (2024). GLOBAL/KÜRESEL ŞAHSİYET OLARAK ALİ ŞİR NEVÂYÎ. Alisher Navo’I and 21 st century, 1(1).
24. Rahmonovna, Y. D. ALİ ŞİR NEVAYİ’NİN “MİZAN’UL EVZAN” ADLI ESERİNDE HALK KOŞUKLARI VE ARUZ VEZNİ İLİŞKİSİ. Folklor Akademi Dergisi, 2(2), 342-351.

MUNDARIJA		
I SHO‘BA. TARJIMASHUNOSLIKNING DOLZARB MASALALARI		
1.	Zuhriddin ISOMIDDINOV. Bizdagi tarjima muammolari	5
2.	Uzoq JO‘RAQULOV. O‘zbek tarjimachiligi istiqbollari	9
3.	Xurram RAHIMOV. Alisher Navoiyning “Munojot” asari tarixi, tabdili va tarjimalari xususida	14
4.	Олимджон КАСИМОВ, Мартаба СУЛТОНЗОДА. Некоторые лингвистические особенности перевода лексем «Шахнаме» на русский язык	17
5.	Ne‘matilla OTAJONOV. Eiji Mano – boburshunos olim	22
6.	Rukhsana IFTIKHAR. Beautification of Mughal women	26
7.	Наталья ФИЛИМОНОВА. Возможности перевода при работе иностранных учащихся с художественным текстом: начальный этап изучения русского языка	30
8.	Kosimboy MAMUROV, Nargiza TILAKOVA Functional syntax and mystical semantics: correlating syntaxemes with sufi concepts in Alisher Navai’s Uzbek and English ghazals	34
9.	Xayrulla HAMIDOV. Muslimbek Yo‘ldoshevning tarjimonlik mahorati	38
10.	Ирода СИДДИКОВА. К вопросу взаимосвязи психолингвистики и художественного перевода	43
11.	Xayrulla HAMIDOV, Zulfizarxon QORAXO‘JAYEVA. Nafisiyning “Jannatning yarim yo‘lida” asaridagi personaj portretining tarjimada berilishi	46
12.	Абдумажид МАДРАИМОВ, Аскарый МАДРАИМОВ. Вопросы перевода научного наследия Захириддина Мухаммада Бабура и традиция перевода в библиотеке Акбара в XVI веке	51
13.	Supriya BANERJEE, Iroda UMAROVA Reimagining classics: Tagore, translation and the global reader	54
14.	Ziyodaxon TESHABOYEVA. “Boburnoma”da milliy-madaniy xususiyatli til birliklar va ularning inglizcha tarjimalari	58
15.	Zulhumor MIRZAEVA. Politics under the mask of poetics: Chulpon’s translations in the 1920s-1930s	62
16.	Abdumajid MAMADALIYEV. Badiiy matn tarjimasida milliy koloritni ifodalash muammosi	72
17.	Muhammadjon ABDUVALIYEV. Sinxron tarjimashunoslikning zamonaviy masalalari	74
18.	Мұратбек БАҒИЛА, Кәмшат АЙМАҒАМБЕТОВА. Қазақ тілін оқыту әдістемесінің жаңа парадигмалары	80
19.	Shermurod SUBHON. Ijodiy kengashlarda	84

20.	Shermurod SUBHON. Kitobxon oldida mas’uliyat	97
21.	Murtazo SAYDUMAROV, Mahmudaxon SAYDUMAROVA. O‘zbek adabiyotining ilk romani tarjimalarida lingvomadaniy xususiyatlar va semantik o‘zgarishlar	100
22.	Mahmadiyor ASADOV. Tarjima – qiyosiy adabiyotshunoslikning tadqiqot obyekti	107
23.	Toshtemir ALIMOV. Gender as a linguistic and cultural parameter in literary translation	113
24.	Tozagul MATYOQUBOVA. Ilk hasbi hol qasida va uning o‘zbek tarjimoni	116
25.	Dilafruz MUHAMMADIYEVA. “Boburnoma”ning turkcha tarjimasi bilan bog‘liq muammolar	120
26.	Umida TURAeva. Some challenges of translating forensic terminology between English and Uzbek	125
27.	Елена ПАНОВА. Мифопоэтическая традиция и проблемы перевода и функционирования онимов в волшебной повести «Алиса в стране чудес» Л. Кэрролла	128
28.	Gulnoz MAMARASULOVA. Siyosiy matn tarjimasining lingvokulturologik jihatlari	137
29.	Эльнора БАГАВОВА. Эволюция переводческих теорий: от традиционных подходов к современным тенденциям	140
30.	Dilfuza KHUDAIBERDIEVA. Translation studies: traditional and modern approaches	144
31.	Gulnoz MAMARASULOVA, Ruxshona CHO‘LIYEVA. Diplomatiik matnlarning tarjimada ifodalanishi	148
32.	Dilshod AMIRQULOV. Tarjimashunoslikda til tipologiyasi asosida komparativ yondashuv	151
33.	Tozagul NASRULLAEVA. Literary translation as interpretation: on the basis of Dreiser’s literary works	154
34.	Мохира ЭШКУВАТОВА, Достонбек АХМАДОВ. Роль лингвострановедческого компонента в обучении переводу	156
35.	Islom TURDIYEV. Ingliz va o‘zbek tillaridagi ayrim ish yuritish terminlarining tarjima talqinidagi muammolari	160
36.	Фотима УМИРЗАКОВА. Проблемы традиционных и современных подходов в немецком переводе	163
37.	Shohsanam BEKMURATOVA. Maqollar tarjimasida tarjimonlarining lingvomadaniy yondashuvlari	166
II SHO‘BA. QIYOSIY TILSHUNOSLIK MASALALARI		
38.	Sayed Mohamed Ahmad KORAYEM. Principles for developing comparative linguistic studies	171
39.	Nedim BAKIRCI. Milli kimlik inʃasinda halk bilimining iʃlevi	183
40.	Farhad RAHIMI. Beʃ, bel, bilek, elik/ el ve ilik kelimelerinin etimolojik ve anlamsal baĝlantilari	190

41.	Farhad RAHIMI. Nezirali'nin Çağatay türkçesi sözlüğünün yanlışları üzerine iii	196
42.	Сырга ОРУНБАЕВА, Долон МАЛДЫБАЕВ, Сагынбек ОРУНБАЕВ, Минаим МЫРЗАКМАТОВА, Жумакадыр КАРАМОЛДОЕВ. Горы и их лингвистические особенности: типология высот и культурных различий	215
43.	Saodat MUHAMMEDOVA, Kosimboy MAMUROV. Reforming the Uzbek latin alphabet: balancing phonology and global usability	221
44.	Jamoliddin YOQUBOV. O‘zbek va fransuz tillarida “ona” leksemasi ifodalanishining lingvomadaniy xususiyatlari	223
45.	Valijon VOSITOV. Inkor kategoriyasi lingvistik voqelik sifatida	228
46.	Khushnuda SAMIGOVA. Identifying the semantic component of affectionate form	230
47.	Nargiza DOSBAYEVA. Specific features of intercultural interaction in the course of teaching foreign languages	234
48.	Наргиза РАШИДОВА. Арабские заимствования в узбекском языке	237
49.	Ulugbek KARIMOV. Evolution of the cyborg in 21st-century science fiction	240
50.	Kamola ABDULLOEVA. Diskursiv shaxsning grafik vositalar orqali aks etishi	243
51.	Malohat BADALBAYEVA. The special lexicon of emergency situations in global linguistics	246
52.	Nargiza MIRZALIYEVA. Abdulla Qahhor va Ernest Xeminguey hikoyalari qahramonlarining o‘ziga xos xususiyatlari: badiiy tahlil va qiyosiy yondashuv	250
53.	Azizjon SHARIPOV. Yozma manbalarda Hirotning tarixiy toponimikasiga doir ma’lumotlar: Shohrux Mirzo davri	253
54.	Марина ИСКАКОВА. Тюркоязычный мир от древности	263
55.	Nargiza YUSUPOVA. The impact of artificial intelligence on comparative philology and translation studies	268
56.	Feruzaxon KARIMOVA. Aksiolingvistikada ma’naviy qadriyatlar talqini	272
57.	Zebiniso BEKMURADOVA. O‘zbek va fransuz maqollaridagi xiazmlarning stilistik, semantik va lingvokulturologik tahlili	276
58.	Sabohat QAHHAROVA. Yassaviy hikmatlarining lingvokulturologik tahlili	279
59.	Dildora KENJAYEVA. “Boburnoma”da antroponimlarning etimologik o‘ziga xosligi	283
60.	Gulchexra IBRAGIMOVA. Ingliz tilida abbreviatura va akronimlarning lingvistik tahlili	287
61.	Asror YUSUPOV. Lug‘at maqolasi strukturasi nazariyasining rivojlanishi	289

III SHO‘BA. QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK MASALALARI		
62.	Islamjan YAKUBOV. Rudakiy adabiy-estetik qarashlari va lirik qahramon kechinmalari	293
63.	Islamjan YAKUBOV. Tragik konflikt, tragik holat va tragik qahramon	299
64.	Dilnavoz YUSUPOVA, Kemal Yavuz ATAMAN. Uch tazkira qiyosi	308
65.	Gulnoz XALLIEVA, Sitora SHAHOBOVA. “Middlemarch” va “Anna Karenina” asarlarida ayol obrazining o‘rni	316
66.	Bahodir XOLIQOV. Britaniya adabiyoti va o‘zbek mifologiyasida daydi yog‘dularning badiiy xususiyatlari	320
67.	Gulnoz XALLIYEVA, Farangizbonu ADAMOVA. “Jek Raymond” romanida Jek obrazi tahlili	323
68.	Nuriddin ALTINBOYEV. Qiyosiy tahlilda tipologiya va ta’sir fenomeni	326
69.	Gulnoz XALLIYEVA, Iroda ABDULLAYEVA. The nature of satirical characters in the works of Jonathan Swift	330
70.	Mohinur SOTVOLDIYEVA, Gulnoz KHALLIEVA. The poetics and typology of father figures in world literature: a comparative study	333
71.	Xafiza KUCHKAROVA. Badiiy adabiyotda peyzajning o‘rni	336
72.	Dilafro‘z QAHNAROVA. Zamonaviy o‘zbek qissachiligi: xalq an’analari va yangi badiiy shakllar	340
73.	Elmira HAZRATQULOVA. Temuriylar davri adabiy muhitida ustoz-shogird munosabatlari	344
74.	Тоҳир ТУРДИБОЕВ, Нигора ЖЎРАЕВА. Беҳбудий таълимотида ижтимоий-маърифий масалалар	347
75.	Ma’suma OVIDJONOVA. Ingliz va o‘zbek adabiyotida ilmiy fantastikaning narratologik asoslari	351
76.	Эльмира АДИЛЬБЕКОВА, Сўлтан САНИЯТ. Türk masallarında hayvan motifleri: geyik motifinin kültürel yansimalari	357
77.	Эльмира АДИЛЬБЕКОВА, Сая БЕРІКҚЫЗЫ. Türk-islam kimliginin sembolü olarak Носа Ahmet Yesevi türbesi	368
78.	Эльмира АДИЛЬБЕКОВА, Гүлнүр ЕСЕНГЕЛДІ. Karaşaş Ana türbesi ve halk inançlarında kadın Evliya imgesi	375
79.	Дильфуза МАМЕТОВА, Малика ПРИСТАЕВА. Keloğlan ile padişahin kizi masalinin Anadolu, Uygur, Gagavuz varyantlarında kahraman ideali	383
80.	Карлыгаш БОРБАСОВА, Какимжан БИШМАНОВ, Мира БАЛТЫМОВА. Сравнительный анализ текстов Корана, Библии и Торы по проблеме межрелигиозного диалога и укрепления общенационального единства	394
81.	Улжан ТУНГАТОВА, Алуа АЛШЕР. Сравнительный анализ идей толерантности в Коране и Библии	400
82.	Ляззат АЛИЕВА, Möldir NIŞANHAN. Masalların mitolojik mirasi: şamanizm ve islam’in izleri	404